

UN EROU AL TIMPULUI NOSTRU

Intr-adevăr, titlul de mai sus reproduce întocmai denumirea celebrei cărți a lui Lermontov. Motivul acestei potriviri de nume se va lămuri pe parcurs. Deocamdată, o singură precizare: intenția mea a fost, de la început, ca să crez, cu mijloacele reportajului — așa cum a făcut-o scriitorul rus pentru epoca sa, într-un roman — chipul unui erou reprezentativ pentru veacul nostru, al douăzecilea. Întregul material documentar era strâns, notat în carnete, alesesem de-acuma, din numărați oameni în-

tilniți în viață, pe cel mai semnificativ dintre ei, capabil de a întruchipa intenția menționată mai sus. Totuși, evitam să mă apuc efectiv de scris, deoarece îmi lipsea lucrul fundamental: perspectiva largă asupra secolului nostru, care să lege laolaltă elementele atât de dispartate ale lumii moderne, de la mașinile electronice de calcul și zborurile cosmice, până la ultimele evenimente politice, ca revoluția cubană sau construirea desfășurată a comunismului, în așa fel încît toate acestea să fie în armonie deplină cu lumea interioară, psihologică și morală, a omului contemporan. Mai precis, era vorba de sesizarea acelei relații intime prin care totalitatea marilor evenimente ale secolului se reflectă în conștiința umană, iluminînd-o pe dinăuntru cu acea bogăție de nuanțe pe care numai în muzica simfonică, cu multitudinea ei de timbre sonore și tonuri, sau în strălucirea multicoloră a aurorei boreale, ai putea s-o sesizezi auditiv sau plastic. Soluția acestei probleme, mari și totuși delicate, mi-a fost sugerată cu extremă limpezime, după ce am citit proiectul noului Program al P.C.U.S., și am urmărit în presă dezbaterile în jurul acestui Program, care au avut loc la Congresul al XXII-lea, desfășurat în noua sală a Kremlinului, unde s-au întîlnit reprezentanții cei mai luminați ai umanității, sosiți de pe toate meridianele planetei.

O SIMFONIE A MARXISM-LENINISMULUI CREATOR

Concluziile pe care le-am desprins în urma acestor lecturi au venit să se adauge — mai mult: să dea sens — unor întrebări și unor răspunsuri dispartate la aceste întrebări asupra cărora meditez de mai multă vreme. Ca să definesc trăsăturile de bază ale omului reprezentativ pentru secolul nostru, pe care văzîndu-l să exclami din toată inima: „Ecce homo!”, am încercat să întreprind o incursiune istorică, trecînd în revistă eroii unor epocale opere lite-

rare, spre a stabili în mod logic întreaga sferă, și diferența specifică a notiunii care mă interesa. Fiindcă tipurile literare, prin care oamenii diferitelor secole au încercat să-și exprime idealurile, reprezintă, asemenea principiilor elementare ale logicii, tot o imensă experiență istorică, adunată laolaltă, concentrată, așa cum, în nucleul atomului, materia a comprimat o imensă energie. Dar, pentru a evita înșirarea discursivă, cronologică, a epocilor, am crezut că e mai bine să privesc întreaga istorie cuprinsă între comuna primitivă și comunism, ca alcătuiind, după cum a arătat Engels, o mare perioadă a civilizației, caracterizată, în ciuda deosebirilor dintre diferitele orinduirii, ca o arenă a luptei de clasă, a dictaturii de stat a celor avuți și a perpetuării unor racile morale, care în esența lor au rămas aceleași, îmbrăcînd nenumărate forme și nuanțe, potrivit condițiilor de epocă și situate geografică. Astfel, Ahile „cel iute de picior“, viguros și viteaz în luptă, înarmat cu celebrul său scut și cu un car dăruit de zeita lui protectoare, la apariția căruia tremura întreaga armată dușmană, este o figură reprezentativă pentru lumea antică și pentru întreaga perioadă a civilizației în care ocupația militară a fost la mare cinste, iar Roland, Siegfried sau Orlando Furioso nu sînt decît diferitele ipostaze ale viteazului războinic ce se acoperă de glorie pe cîmpul de luptă. Epoca frămîntată, contradictorie, a preistoriei este și o arenă a luptei pe planul idealurilor umane și al moralei. Această luptă se întruchipează în figuri de mari căutători ai adevărului, ca Oedip, ce-și propun să dezlege urzilele destinului, pedepsit pentru cutezanța sa cu orbirea, sau ca Hamlet, sfîrșind de asemenea tragic, sau ca Nehliudov, ce alege soluția iluzorie a jertfei de sine și autoperfecționării morale. Ei rămîn, în ciuda esecurilor suferite, niște figuri luminoase, în comparație cu personajele dezumanizate ce întruchipează racilele civilizației, ca ipocritul Tartuffe, sau ca avidul de aur Harpagon, ca nesățiosul cămătar Gobseck, sau parvenitul fără scrupule Rastignac, în imaginea cărora se pot recunoaște toți exploatoarii, dar mai ales burghezia, premonopolistă și apoi monopolistă, care a făcut din bani și marfă rațiunea de a exista a orînduirii ei. În această lume a intereselor meschine, marile sentimente sînt distruse, idealurile generoase se prefac în iluzii — așa cum o demonstrează soarta tragică a lui Romeo și a Julietei, sau peregrinările comice ale cavalerului tristei figuri. Pentru completarea acestei încercări de a schița, în cîteva linii sumare, un tablou al civilizației prin tipuri literare, ar mai trebui amintiți mulți alții, de la revoltații, orgolioși și singuratici, de genul lui Child Harold, pînă la poeții damnați, și la cei care au crezut că prin intermediul giumbușlucurilor supra-realiste lovesc în stupiditatea burgheză, și alții și alții. Dar ceea ce am urmărit n-a fost de a da un tablou complet, și nici măcar o schiță completă, lucru ce ar cere un studiu de o mai mare întindere, ci de a înfățișa cadrul contradictoriu și frămîntat în care își face apariția eroul ce se recomandă ca reprezentant al umanității în secolul nostru. Și poate, din galeria perioadei anterioare, cel mai apropiat erou de aspirațiile noastre este Prometeu, răzvrătitul care înfruntă voința lui Zeus, pentru binele oamenilor, și care are în mînă chiar și taina de nepătruns a destinului, — iar alături de el, Faust, doctorul care a făcut pact cu diavolul pentru a mușca din fructul cunoașterii și se dedică apoi unei activități constructive. E drept că și lupta acestora se termină printr-un eșec, Prometeu fiind țintuit de stîncile Caucazului, iar Faust plătește clipa de fericire cu prețul vieții, dar ei reprezintă totuși încercarea eroică a omului de a cunoaște și a înfringe forțele oarbe ale naturii, temă care va deveni esențială în societatea comunismului, cînd războiul, exploatarea, dictatura celor avuți vor fi aruncate la muzeul de antichități, iar omul se va avînta să cucerească stelele. Poate că epopeea viitorului va fi o nouă „Odisee“, în care se vor glorifica faptele de vitejie ale cosmonauților ce vor trece pe lângă aștrii negri, prin ploii de meteoriți sau stele înșelătoare, asemenea navigatorilor conduși de Ulise, care au înfruntat urgia între Scila și Caribda, au scăpat din peștera Ciclopului și nu s-au lăsat înșelați de cîntecul dulce al sirenelor.

Da — și asta e mult mai sigur! —, epoca ce se deschide în fața noastră va genera eroi de epopee și eroi ai unor genuri încă necunoscute, care vor lăsa în umbră, prin forța lor morală și expresivitatea omenească și artistică, tot ce a creat pînă acum umanitatea. Literatura sovietică, și literatura realismului socialist, în genere, prevestesc aceste opere mărețe, prin galeria de „oameni adevărați“, de la Pavel Korceaghin la Vasili Tiorkin. Alexandru cel Mare dormea cu „Iliada“ sub cap și și-l luase drept ideal pe Ahile. Primul navigator

care s-a ridicat în cosmos avea „Poveștea unui om adevărat“ drept carte de căpătii. Pentru el, Ahille, în ciuda gloriei milenare, nu mai constituia un îndemn la întreprinderi mărețe.

Și-acum, la împlinirea a 92 de ani de la nașterea lui Lenin, creatorul primului program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și conducătorul primei revoluții socialiste, îmi vin în minte cuvintele lui Mihail Șolohov, rostite de la tribuna Congresului al XXII-lea al P.C.U.S.: „Aceia care vor construi comunismul vor înălța prin aceasta un monument nepieritor, care nu se supune trecerii timpului, nici forțelor naturii, și va rămâne veșnic prin veacuri, ca și numele sfânt pentru noi al lui Lenin“.

Pentru a ne judeca just epoca, trebuie să avem puterea de a ne distanța cu gândul cu milenii, și, în această perspectivă, gloria lui Gagarin, ca deschizător al drumului în cosmos, va însemna incomensurabil mai mult decît faptele de arme ale lui Alexandru cel Mare. Și apoi, cine va avea înțelegere atunci despre ceea ce înseamnă războiul și mai ales prețuirea pentru un conducător care s-a distins în a conduce pe oameni pentru decimarea semenilor săi? Praf și pulbere sînt asemenea fapte și asemenea gloriei de războinic, sau de magnați moderni, care au pus bazele unor imperii financiare și care s-au distins în a conduce o mîna de oameni pentru a jefui mii și milioane de alți oameni.

E limpede că distanțîndu-ne cu imaginația, prin veacuri, pentru a contempla epoca noastră, de la o depărtare de unde faptele meschine, gloriile mărunte se pierd și se estompează, ne putem da seama, din această perspectivă, cum mărețele fapte ale constructorilor comunismului capătă strălucirea unor stele. Și, prin aceasta, ei devin și figurile simbolice ale veacului nostru, în ciuda diversității de sisteme sociale, de aspirații și de idei contradictorii, care se înfruntă astăzi pe cuprinsul planetei.

Mi se par mai demni de admirat decît racheta cosmică, cu toate instalațiile ei complicate și ireproșabile, cei doi tineri cosmonauți sovietici, Gagarin și Titov. Și asta nu o afirm ca să nu mi se reproșeze că am călcat aforismul în genere acceptat că „omul e mai prețios decît mașina“. Dar, efectiv, viața acestor pionieri ai cosmosului și modul lor de a fi sînt mai surprinzătoare decît însuși zborul rachetei. Iată de ce Gagarin n-a fost un simplu aventurier, care, pentru a intra în istorie, își riscă viața la întîmplare, asemenea aceluia care, în anumite state apusene, se urcă în avioane defecte, iau parte la curse nebunești de automobile, sau se înscriu în legiunea străină pentru senzații tari. Gagarin e căsătorit și nevastă-sa știa că el întreprinde zborul cosmic. Gagarin are copii și-i iubește, are prieteni și tovarăși de zbor. Adică, un om prin excelență, „un pămîntean“, legat prin toate fibrele ființei lui de semenii săi. De aceea, fiind în spațiul cosmic, el n-a avut sentimentul singurătății — vai, existențialității se simt singuri în mijlocul celui mai aglomerat oraș — și a coborît de sus cîntînd „patria aude, patria știe“...

Într-adevăr, imaginea acestui tînar se potrivește cit se poate de bine exclamației care a străbătut meridianele: „Un om în spațiul cosmic!“ Într-adevăr, a fost un om!

Dar conferințele de presă ale celor doi cosmonauți m-au umplut de o nouă admirație. (Pe Titov am avut chiar prilejul să-l ascult vorbind, la București, în fața ziaristilor.) Fiindcă și aici s-au arătat a fi niște oameni compleți, cu o personalitate armonioasă. Ei au noțiuni de știință și tehnică, cunosc principiile automației și construcția aparatelor de pe navă. Citesc cărți de literatură, ascultă muzică și se pricepe să descrie cu o mare plasticitate peisajul mirific al pămîntului văzut din sfere. Sînt bine clădiți, viguroși, de o sănătate ireproșabilă, datorită practicării sporturilor și gimnasticii. Știu să conducă planoare și avioane cu reacție, iar cum se descurcă pe o navă cosmică a văzut întreg pămîntul. Știu să răspundă cu tact unui ziarist impertinent și unei stele de cinematograful apusene, să stea la aceeași masă cu șefi de state, cred în idealurile generoase ale veacului. Sînt apoi și foarte atrăgători ca oameni, prietenoși, isteți, modești și, mai ales, au un zîmbet fermecător. Sincer vorbind, ceea ce m-a fermecat a fost această armonie perfectă între spirit și corp, între științe și arte, în pregătirea lor intelectuală — o armonie a personalității

mane, pe care omenirea a găsit-o cîndva, pentru o scurtă perioadă, în Elada clasică, fiind considerată de clasicizanți ca o manifestare a unei perfecțiuni încă nedepășite. Și iată că din racheta cosmică a unei țări moderne se ivesc doi asemenea concurenți la gloria vechii Elade. Nu e acesta un lucru surprinzător? De unde au apărut și cine i-a învățat cibernetica, aruncarea cu parașuta, dragostea pentru muzică și zîmbetul fermecător? Multă vreme m-am gîndit la întrebarea aceasta, și aici lectura noului Program mi-a adus clarificările necesare și am înțeles că personalitatea armonică a celor doi pămînteni are la bază armonia profundă și vastă a unei orînduirii sociale pe care ei de fapt o reflectă. Și, mai ales, am înțeles marea semnificație a faptului că primul om care s-a înălțat în cosmos a fost un comunist, un om educat de partidul lui Lenin.

Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice are atributele marilor opere realizate de mintea omenească: simplitate monumentală, idei generoase, exprimate pe înțelesul tuturor oamenilor. Există o armonie a ideilor și o imagine a unei lumi armonioase, care se leagă laolaltă asemenea acordurilor unei simfonii, trezind în suflet, o dată lectura terminată, o incîntare, ca în fața unei opere de artă perfecte. Este un imn de triumf al rațiunii ridicate pe treapta filozofică cea mai înaltă, a marxism-leninismului, care străbate toate elementele sale constitutive: industria, economia, educația, urbanistica, structura de stat, sau morala, alcătuiind principiul interior, demiurgic, pe care se reazemă această construcție desăvîrșită. Și trebuie accentuat — nu este o perfecțiune abstractă, ci profund realistă, ancorată în necesitatea istoriei, în legile obiective, dovedind — ceea ce unora li se pare și astăzi imposibil — că, așa cum prin știință omul reușește să modifice alcătuirea moleculelor și să calculeze mersul astrilor, el poate construi o societate perfectă și să se reconstruiască pe sine, fără a fi ținuit, pentru cutezanța lui, de stîncile Caucazului, ori să plătească cu prețul vieții chiar dacă strigă fericirii: rămii pentru veacuri.

Datorită acestei profunde armonii, cele mai diferite capitole și sectoare ale Programului se leagă între ele, ca stelele universului. Există o legătură nemijlocită între mașinile electronice de calcul și activitatea echipelor artistice de amatori, căci automatizarea lărgeste sfera timpului liber, dedicat unor activități culturale. Sau între edificarea unor coloși ai industriei și creșterea neîncetată a consumului popular, între construcția unor imense hidrocentrale, unice în lume, și ușurarea muncii femeii prin larma extindere a electricității de uz casnic. Legătură nemijlocită există de asemenea între proiectul savantului pentru elaborarea unui ciclotron și munca de fiecă zi a colhoznicilor, care se străduiesc să elibereze agricultura de sub dominația oarbă a naturii. Sau între planificare și pătrunderea frumosului în viața de toate zilele, între paragraful care proclama pacea drept principiul suprem și urbanistică, deoarece orașele nu se pot construi printre exploziile bombelor. Sau între principiile de bază ale statului sovietic și viața intimă a fiecărui cetățean, întemeiată pe norme de cînte și puritate morală.

Personalitatea armonică a lui Titov și Gagarin nu este decît reflectarea acestei uriașe simfonii a marxism-leninismului, care răsună deopotrivă în realitatea sovietică și în toate elementele constitutive ale Programului. Și acest uriaș sistem armonic naște în fiecă zi mii și zeci de mii de Gagarini și Titovi, care, chiar dacă nu ajung să zboare în cosmos, concentrează în persoana lor toate calitățile omului din lumea comunistă și, prin aceasta, devin implicit și chipuri simbolice ale umanității, prin care se exprimă tot ce este mai nobil, mai cîstii și mai generos în epoca contemporană. Și acești mii și sute de mii de Titovi și Gagarini pot fi denumiți cu un singur nume: comunist. Comunist, adică simbolul umanității. Spus și mai lapidar: comunist, adică om.

Lumea dominată de vițelul de aur și-a pierdut dreptul de a fi reprezentată pe frontispiciul veacului, nu fiindcă a rămas în urmă în cursa cosmică, sau fiindcă înaintează într-un ritm mai lent în producția industrială, ci fiindcă în totalitatea ei constituie un conglomerat dezarmonic, ce viciază fundamental personalitatea omenească. Într-adevăr, care pot fi idealurile și aspectul moral al exponenților unui sistem în care declararea unor mari principii umaniste se împacă foarte bine cu trădarea pentru bani și crima de drept comun în scopuri politice, ca în cazul tragic al lui Patrice Lumumba? Și, pe bună dreptate, chiar unii din filozofii acestei lumi vorbesc despre un conflict al valorilor ca o primedie pentru civilizație, căci nu poate fi nimic mai periculos decît o castă

de oameni lipsiți de scrupule, care dispun de cuceririle științei, dar procedează ca niște troglodiți pe plan moral și li se pare foarte firesc să călătorească în gigantice turboreactoare, deasupra unor țări pe care tot ei le-au transformat în lagăre de exterminare. Cum se împacă mersul la biserică și citatele din proclamația Ieremia sau Isaia cu îndemnul la isteria războinică și la exterminarea în masă? Cum pot sta alături Hollywoodul, cu producția lui de filme de groază, și școlile care fac educația tinerei generații, și ce structură psihică poate avea acela care vine la un concert de Bach după ce s-a spălat pe față cu săpun fabricat din cadavre omenești? Sau acela care visează zboruri în lună, numai pentru a preface teritoriul selenar într-o imensă societate pe acțiuni? Dar luciditatea și legile istorice, disprețuite, se răzbună, și lumea clădită pe funestul dicton: „Fii fericit, prin suferința și nefericirea altora“ pierde din putere sub povara propriilor contradicții. Fiindcă nu poți predica misticismul și filozofia idealistă, care nu sînt decît forme moderne ale naveilor credințe în duhuri, nu poți întemeia știința și tehnica, prin excelență logice și pozitive, pe principiul mistic: „Credo quia absurdum“, și în același timp să construiești rachete și să le trimiți în cosmos, folosind legi ale materiei care contrazic fundamental acest principiu; nu te poți declara robul supus al divinității și în același timp să asaltezi cerul cu rachete, care dovedesc atotputernicia rațiunii omenești, fără ca toate aceste flagrante contradicții între concepție și practică să nu-ți moleșească siguranța de a acționa. Viciat pe dinăuntru în ceea ce are mai esențial, imperialismul nu e în stare să-și concentreze eforturile în vederea unui scop măreț, dar este încă destul de puternic și de abil ca să constituie un focar de războaie, de infecție morală și ideologică pentru omenire, știind să tragă profit chiar din propriile racile, asemenea maniacului, care simulează schizofrenia pentru a îngrozi pe cei din jur, bazîndu-se pe faptul că „nebulii nu trebuie contrașiși“.

Poziția liderilor occidentali, și mai ales a lui Adenauer, nu face decît să confirme că tactica în care Hitler era un maestru n-a fost o modă trecătoare. Experiența istorică însă arată că asemenea exemple nu pot reprezenta umanitatea, cum n-au putut-o reprezenta nici Nero, nici Caligula, deși acesta din urmă, în nebunia lui, a demonstrat un grăunte de bun simț, investindu-și calul cu titlul de cel mai apropiat colaborator politic. Criza morbidă a imperialismului se aseamănă în multe privințe cu veacurile groțesti, sîngeroase, funeste în cursul cărora s-a produs prăbușirea Imperiului roman, numai că astăzi legile istoriei acționează mai repede și nu este exclus ca, încă între hotarele acestui secol, să asistăm la triumful comunismului pe plan mondial.

Era și timpul. Pășind pragul erei cosmice, umanitatea are datoria să steargă această plagă murdară, fiindcă: *omul trebuie să fie curat cînd va zbura spre stele*. N-ar suna straniu și anacronic să auzim pe vreun magnat al finanțelor zicînd: „Acesta este craterul meu lunar“, „Acesta este pădurea mea marțiană“, sau să vedem în viitoarele orașe stelare firme de neon cu „Company“ în coadă, sau să asistăm la lupta dintre monopoluri pentru acapararea uraniului din lună, ca un fel de reeditare cosmică a tragicelor evenimente din Congo? De aceea, pregătindu-ne pentru viitoarele expediții astrale, avem și obligația, ca oameni, să facem totul și pentru a transplanta acolo și cea mai bună orînduire socială, pe frontispiciul căreia strălucesc marile idealuri ale umanității, consemnate în Programul leninist al construirii comunismului: Pacea, Munca, Libertatea, Egalitatea și Fericirea tuturor popoarelor!

FII FERICIT PRIN FERICIREA ALTORA!

De fapt, reportajul meu începe abia de aici înainte. Totuși, acest preambul teoretic n-a fost o simplă divagație de la subiect, ci o privire de ansamblu, absolut necesară pentru a lămuri de ce eroul reportajului meu, un om simplu și anonim — brigadier la o echipă de intervenții dintr-o schelă petroliferă —, poate fi considerat ca reprezentativ pentru veacul nostru. Astfel, fresca epocii, considerată în trăsăturile ei cele mai generale, se completează cu o privire în intimitatea conștiinței omenești, care o reflectă precum picătura de rouă imensul cer înstelat, pentru a da loc unei noi perspective asupra istoriei, văzută — de astă dată — „pe dinăuntru“.

Într-o bună zi, brigadierul de care vorbeam, pe nume Vasile Duță, citind ziarul local „Flamura Prahovei“, a avut o surpriză. Pe prima pagină era tipărită o scrisoare, adresată brigăzii lui, din partea unui petrolist din Baku, Iasar Gadjiiev. După ce arăta că a vizitat România și a rămas cu impresii plăcute, după ce constata mai departe că petrolul constituie pentru Azerbaidjan și România: „una din cele mai mari bogății“, petrolistul sovietic, trecînd în revistă succesele obținute de brigada sa, în lupta pentru îndeplinirea septenalului, încheia scrisoarea cu un cald apel prietenesc („Prietenia — scria el într-un loc — este ca vinul cel bun, cu cît este mai veche, cu atît este mai tare“):

„Stimate Vasile Duță! Hai să punem bazele întrecerii între petroliștii din Baku și Ploiești!

Voi fi bucuros dacă îmi veți răspunde...

Vă string călduros mîna, Iasar Gadjiiev, maistru de foraj în sectorul «Karadagneft».

Fîind în acea zi în trecere prin Gura Ocnitei, m-am gîndit că n-ar strica să-i fac o vizită lui Vasile Duță. Mă interesa să știu cum a reacționat la scrisoarea lui Gadjiiev, pe care tocmai o citisem și eu în „Flamura Prahovei“.

Era o zi de iarnă mohorită, cu ceață multă și noroi. M-am hotărît să merg pe jos, deși pînă la locul unde lucra Vasile Duță era o bună bucată de drum. Dar cum abia sosisem din București, eram dornic să respir aerul proaspăt și tare, mirosind a pădure umedă. Deoarece nu cunoșteam prea bine locurile, s-a oferit să mă călăuzească un tovarăș de breaslă, ziarist din Tirgoviște, care lucrase cîndva la această schelă și-l cunoștea bine pe Vasile Duță. Era un tînăr înalt, care vorbea vrute și nevrute, dar care îmi plăcea vîzîndu-l cum călca fără ceremonie prin noroiul cel mai mare, deși era încălțat în pantofi. Adevseori, apa îi ajungea pînă la glezne, dar el nu ocolea bălțile, răspunzînd vesel la observațiile mele:

— Nu-i nimic, nu-i nimic, iese la spălat.

Și continua să povestească mai departe.

Pe Vasile Duță îl cunoșteam și eu, dar nu i-am spus aceasta însoțitorului meu, întrucît doream să aflu noi amănunte și să-mi verific propriile observații. Și apoi, ca să fiu sincer, limbajul său colorat avea mult farmec.

— Ceea ce-mi place la băiatul ăsta e curajul său. Să fiu al naibii dacă asta nu e o calitate. Ce ziceți? Eu dac-aș fi la presa centrală și mi s-ar spune să scriu despre el, aș trînti un titlu senzațional: „Pentru a doua oară distins cu premiul ministerului“... Ce ziceți?... Hm! Văd că n-am nimerit-o. Totdeauna la titlu mă-ncurc, și titlul e cartea de vizită a reportajului... Dar, oricum, vă dați seama ce-am vrut să zic. Faptul în sine este cu totul aparte. Va să zică părăsești o brigadă bună, formată de tine, cu care ai cîștigat premiul ministerului, pentru o altă brigadă rămasă în urmă — faci ce faci, și poftim, ți se acordă din nou premiul ministerului. Nu e extraordinar? Dar cum să rezumi toată povestea asta într-un titlu, care trebuie să fie scurt și sugestiv?...

Tovarășul meu se întorsese nu de mult de la o școală de gazetari și cele învățate acolo nu-i dădeau deloc pace.

— Ați observat o chestiune? — continuă el. Și Iasar Gadjiiev, ca și Vasile Duță, a preluat conducerea unei brigăzi rămase în urmă...

Apoi trecu, după obiceiul său, la cu totul altceva:

— Karadagneft! Iasar Gadjiiev! Ce nume sonore... Azerbaidjan, Azerbaidjan... Este și un cîntec. Dar aceste cuvinte cîntă singure, chiar fără melodie... Nu știu de ce, dar îmi închipui că acolo toate strălucesc în culori vii, iar oamenii umblă în haine colorate.

Cred că în clipa aceea — da, desigur, chiar în clipa aceea — mi-a venit în minte titlul acestui reportaj: „Un erou al timpului nostru“. Asociația de idei e lesne de refăcut: Karadagneft e lîngă Baku, Baku e lîngă Marea Caspică, dincolo de munții Caucaz. Ce știu despre munții Caucaz? A, da... Peregrinările lui Lermontov. „Demonul“. „Jur pe înția zi a lumii“... Natura sălbatică și stranie. Tot pe acolo a umblat și Peciorin. „Un erou al timpului nostru“... De fapt, Peciorin este un singuratic, nefericit ca și Demonul... Singuratic, nefericit ca și Luceafărul lui Mihail Eminescu... Revoltat, orgolios, ca orice erou romantic. Child Harold, de pildă. Într-adevăr, „Un erou al timpului nostru“ are o semnifi-

oamenii mai generală pentru secolul trecut. Dar astăzi? Care este „un erou al timpului nostru“, astăzi?...

— Mie-mi plac oamenii care au câte o trăsnăie a lor... mă readuse în realitate prietenul meu. — Și băiatul ăsta, la care mergem, Duță, a avut un sticlete în scăfirile. Eu îl înțeleg, că și eu sînt așa. Cînd m-am hotărît să mă fac gazetar, gata — am lăsat orice (și am avut meserie bună: maistru sonдор). Dacă te uiți la câte meserii a schimbat, zici că-i neserios. Vorbesc, bineînțeles, de Vasile Duță. Da' n-ai dreptate să-l faci neserios. Fiindcă n-a schimbat meseriile de florile măruului, ci a urmărit un scop. Și asta e bine! Cînd ai rămas fără tată și trebuie să-ți croiești singur viața, încă de mic, nu e tocmai așa de ușor s-o nimeriești dintr-o dată. A făcut practică de contabil la cooperativă — de ce? — fiindcă urmasa o școală de specializare în bransa asta. Dar lui nu i-a plăcut să stea la birou și se-nscrise la altă școală, de petrol-chimie, la Cîmpina. Face practică la Urlați, rafinăria Teleajen... Ce mai, ca să n-o lungim, băiatul voia să lucreze pe teren, la gura puțului, vorba ceea: „să asculte sufletul sondei“, iar schela îl ținea ca tehnolog și apoi ca funcționar cu documentația. „Dați-mă, fraților, ca brigadier la intervenții. Vreau să execut și eu operațiile alea, despre care am citit numai în carte“... Nu, că mai stai, că ești prea tînăr... Pină iese un maistru la pensie, brigadierul devine maistru, iar locul brigadierului devine vacant. Duță iar insistă. Cei de la sindicat văd că n-au încotro... „Bine, fie, dar te punem la încercare“. Înțelegeți, scot postul la concurs ca pe o catedră de la universitate. Concurentul său — unul mai în vîrstă, cu părul alb, doctor în meserie. Dar Duță ăsta la care mergem s-a arătat și mai doctor. Vedeți, asta e dacă ai, voiam să spun mai de mult, dar nu găseam cuvîntul: vocație. Sticleți în cap are numai un aiurit... Și dacă era un aiurit, nu l-ar fi primit în partid. Dar el a fost și secretar al organizației de bază...

Am ajuns la o răscruce de drumuri. Un „Kirov“ greoi coboară din deal, huruind din șenile.

— Hei, meștere, încotro e spre 323? — întrebă însoțitorul meu pe tractorist.

— Drept înainte și-n sus. Dar luați-o mai bine pe drum, la dreapta, că pe dincolo e noroi.

Las' să fie — spuse însoțitorul meu, luînd-o de-a dreptul pe cărarea desfundată, ce șerpuia printre arborii desfrunziți, ascunși în ceață.

Mă pomenesc fredonînd în surdină: Azerbaidjan... Azerbaidjan... Apoi iarăși, întrebarea: „Care este «un erou al timpului nostru», astăzi?“ Crengile uscate ale unui arbut mă prind de haine. Alunec. Mă redresez. Din nou o întrebare! „La ce gîndește acum Iasar Gadjiev?“ Un arbore uriaș, în dreapta, cu crengile înfipte în cer. Privesc cerul. Mă fulgeră un gînd: „Și Iasar Gadjiev a preluat o brigadă rămasă în urmă! Ca și Vasile Duță!“... Merg pe cărare, urmîndu-l pe însoțitorul meu, care face: „Asta înseamnă că amîndoi au acționat, la un moment dat, sub imboldul unor mobiluri asemănătoare. Dacă voi descifra aceste mobiluri, atunci...“

— Totul depinde de vocație, tovarășe — vorbește mai departe colegul meu de breaslă, fără să-i pese că urcăm o pantă destul de înclinată. Înțelegeți, dacă tu ai vocație, și crezi cu tărie în ceva, nu se poate să nu-i convingi și pe alții. ăsta e secretul lui Duță. Ți-o spun eu ca ziarist. Dacă îl întrebi pe el, îți va vorbi de îngrijirea sculelor, de organizare, de atenție etc. După mine însă, și îngrijirea sculelor e tot vocație. Dar să nu fac multă teorie. Munca de intervenții e pretențioasă. Fiecare sondă e o problemă aparte. La noi, în petrol, e o vorbă: sonda e ca femeia. Nu-i poți prevedea capriciile. Tu-i spui vorbe dulci, iar ea te repede din senin, ca o soacră. Ce mai, trebuie să fii o adevărată enciclopedie a bunelor maniere. Atît tu ca brigadier, cît și întreaga brigadă. Dar să revin tot la vocație. Văd că fără asta nu vă pot explica nimic. În brigada lui Duță erau și vreo cițiva șmecheri. Dimineața veneau mai tîrziu, după ce se repartiza lucrul, ca să fie plasați în locuri mai ușoare. Luni — toată ziua — dormeau în picioare. Duță însă — băiat dezghețat — a procedat dialectic. A știut cînd să fie ironic, cînd prietenos și cînd să vorbească aspru. Într-o zi putea spune blînd celui cu musca pe căciulă: „Mă băiet, du-te de te culcă, fiindcă o să pice vreo țeavă peste tine și pleci în concediu pe viață“, ca, în altă zi, să-l apostrofeze pe un ton aspru: „Mă băiet, tu de cînd mă cunoști pe mine? — Păi, de vreo doi ani, nea Duțule, de cînd erai la birou. — Bine. Dă anii ăștia deoparte. Mă cunoști numai din producție. Auzi! Și dacă te mai prind că moțâi în picioare, te trimit acasă și nu-ți pontez ziua“ ... Să vă spun un secret. Me-

toada asta, dacă o aplici consecvent zi de zi, macini pînă și pietrele. Cam tot așa erau crăpate stîncile în vechime: mai întîi se-ncălzeau, apoi erau stropite cu apă rece. Metoda asta însă n-o poate folosi oricare. Trebuie răbdare. După mine, e tot chestie de vocație. Rezultatul final: brigada a căpătat coeziune. Duță mai ales ținea la acest colectiv. E și explicabil: investise mult suflet în tot ce a făcut. Și deodată află: Duță preia o altă brigadă. Lasă tot, amintiri, vechi prietenii și... Nu e bine ce spun. Mă exprim prea banal. Aici, pentru a descrie această clipă, ar trebui o schiță-reportaj. Totdeauna am vrut să abordez acest gen nou, dar nu mi-a reușit...

Și în timp ce interlocutorul meu se opri, obosit de urcuș, și se așază pe un trunchi prăbușit, gîndindu-se probabil cum să exprime „beletristic“ acest moment emotionant, gîndurile mele își reluă cursul lor firesc, rămas în suspensie:

„Dacă voi descifra aceste mobiluri, atunci... De ce Duță a procedat în acest fel? Asta e întrebarea-cheie. Nu acțiunile în sine, cît mobilurile în virtutea cărora acționăm dau valoare morală la ceea ce facem. Dacă Duță, de pildă, ar fi acceptat această permutare în schimbul unei sume de bani — deși, formal, actul său în ambele cazuri era identic, semnificația lui interioară însă nu ar fi avut, în ultima ipostază, girul eticii. De ce? Care e deci mobilul? Dacă știu răspunsul în cazul lui Duță, atunci, prin analogie, îl știu și într-al lui Gadjev, și-mi pot explica astfel comportarea nouă a multor milioane de oameni din țările socialismului ca o reacție psihică „general-umană“ specifică secolului nostru...”

În fond, e vorba de un act simplu, elementar: preluarea unei brigăzi rămase în urmă. Poți să vrei sau să nu vrei, codul muncii nu te obligă. E deci o problemă morală, de conștiință... Oare cum ar fi fost motivat un asemenea act, conform sistemelor morale ale trecutului?... Un stoic ar fi spus celui în cauză: suportă cu bărbăție și fără să crîcnești loviturile vieții, fiindcă rămînerea ta în urmă este un rezultat fatal al dîniei... Un hedonist: nu-ți face probleme. Alege ceea ce este plăcut în viață. Uneori chiar și suferința e izvor de plăcere. Un cinic: privește în față adevărul amar. Ești bătrîn, de ce nu ieși la pensie? Un adept al lui Platon: ridică-te la înțelegerea ideii de bine. Un adept al lui Aristot: cultivă virtutea. Cel înțelept găsește fericirea în sine însuși. Un adept al creștinismului: roagă-te celui de sus. Pe lumea cealaltă vei fi primul. Un kantian: fă-ți datoria!... Un utilitarist: să cîntărim plăcerile și neplăcerile care ar rezulta pentru amîndoi. Un schopenhauerian: ori primul ori ultimul, tot acolo. Mai bine nu acționa. Un existentialist: fără vorbe mari. Lumea e absurdă. Sîntem condamnați la singurătate. În spiritul moralei burgheze: cîți bani voi primi în schimb? Curios! Nici unul din aceste sisteme nu poate justifica un act atît de simplu... De ce?”

— Dacă aș încerca să scriu o schiță, m-aș opri la două momente, cele mai dramatice — spuse tovarășul meu, ridicîndu-se de pe trunchiul prăbușit, cu o figură preocupată, pe care nu i-aș fi bănuțit-o niciodată. Dacă ar fi să povestească Duță, aceste scene n-ar avea nimic extraordinar. Mă rog — explicabil — al nu e reporter. Eu însă îmi închipui că a fost așa:

Era într-o seară, la sfîrșitul lucrului. O seară de toamnă, liniștită — probabil că pe cer apăruseră primele stele — probabil că... în fine, asemenea amănunte îți vin mai bine în fața colii de scris — ce mai, vă dați seama și dumneavoastră, era o seară ca toate serile de toamnă...

Duță încercase de mai multe ori, în cursul zilei — în răgazurile dintre operații — să le vorbească băieților, dar amînașe de fiecare dată. E lesne de înțeles din ce cauză... Sau credeți că trebuie să mai explic? În fine, era seară și discuția nu se putea amîna. Fie ce-o fi. Trebuie! Așa că Duță strînse pe băieți roată, în jurul său, și-i întrebă a doua oară:

— Măi băieți, vreau să vă întreb ceva! Voi ce părere aveți despre mine?
— Păi, o părere bună, nea Vasile — zise careva.
— Așa e! — încuviințară ceilalți. Îl iubeau pe brigadier, simplu, bărbătește, dar nu le plăcea să zică vorbe mari.

— Și ce părere aveți de anii pe care i-am petrecut împreună?
— Păi, tot o părere bună — murmură unul. Ceilalți însă tăceau contrariați de această discuție, care devenea cam ciudată pentru ei.

— Și ce-ați zice voi, dacă am pune anii ăștia deoparte? — continuă Duță.
— Păi, cum așa?...

— De ce să-i punem deoparte?...

Erau de-a binelea contrariați cu toții. Începură să bănuiască ceva, dar, în orice caz, nu ceea ce voia să le spună Duță. Atunci, brigadierul se hotărî să le vorbească de-a dreptul :

— Uite ce e, măi băieți. Brigada noastră e fruntașă pe schelă și pe trust, a luat premiul ministerului. Foarte bine! Dar cum ne putem împăca ca alături de noi, chiar la doi pași, să fie brigăzi care nu-și îndeplinesc măcar planul...

— Păi să-i ajutăm — zise careva.

— Cum? Cu vorbe? Duță privi la fețele celorlalți din jur. Nu le vedea decît contururile întunecate și albul ochilor sticlind la lumina palidă a stelelor. Oamenii tăceau. Pricepuseră? Duță mai aruncă încă o dată întrebarea :

— Cum? Cu vorbe?... Numai popii vorbesc frumos, dar nu fac ceea ce spun...

„Pricepuseră?“

— Nu, vorbele nu ajung — continuă Duță. — Aici trebuie altă soluție. (Vorbi sec, scurt, ca-ntr-un raport, ca să fie cît mai limpede!) De comun acord cu biroul organizației de bază, am hotărît să preiau de mine conducerea acestei brigăzi. Așa că, de mine...

— Cum, nea Vasile, ne părăsești? Siluetele negre încremeniră. Capetele aprinse ale țigărilor se opriră în aer, ca niște stele înghețate.

— Ne părăsești?

— Am zis eu asta? Da' ce, plec... din schelă?

— Nu-ntoarce vorba, nea Vasile. De ce ne părăsești?

„Nu pricepuseră — era un lucru nou pentru ei — dar vor trebui să priceapă“.

— Nu mai poți face nimic să-ți schimbi hotărîrea? — întrebă unul din cei din jur.

„Ei mă iubesc, de asta insistă, dar nu de o asemenea dragoste e nevoie acum“.

— Nu pot — răspunse Duță.

— De ce?

— Fiindcă am hotărît eu însumi. Dacă-mi zicea altcineva, poate aș fi găsit motive să-l înduplec.

— Și-acum noi ce facem?

Clipă de liniște — subiectiv — nespus de lungă. Undeva departe, bătăile unui ciocan lovind un obiect metalic.

Duță răsufală adînc, din tot pieptul.

— Hai să discutăm în liniște, băieți.

Momentul de încordare trecuse. Oamenii aprindeau un alt rînd de țigări. „Încep să se împace cu situația, însă tot nu mă înțeleg“.

— Vă promit că am să viu zilnic la voi și dacă o să-mi cereți un sfat, sau ajutor, o să vi-l dau din toată inima.

— Și cu sculele ce faci, că dumneata le-ai meșterit?... întrebă careva.

— Vi le las vouă, băieți...

Acum, cînd încordarea trecuse, el simți că și lui îi pare rău că se desparte de ei. Dar se stăpîni și continuă calm :

— Vă rog un singur lucru : pe noul brigadier să-l ascultați tot așa ca și pe mine. Să munciți tot așa ca și pînă acum. Să nu faceți brigada de ris... Promiteți?

— O să ne dăm silința — spuse careva. Cel de lîngă el îl aprobă. Cîteva siluete rămăseră nemișcate. Ce gîndeau?

„Unii au înțeles, alții vor înțelege cu timpul.“ Brigadierul privi oamenii, apoi stelele. „Și totuși, îmi pare rău că plec dintre ei. Mie îmi pare mai rău decît lor. Dar așa trebuie“.

— Ce spuneți de o asemenea schiță? Vă place? — reveni interlocutorul la tonul său obișnuit de glumă. Și acum să reconstitui altă scenă, poate și mai tare ca dramatism, cînd Duță s-a întîlnit cu celălalt brigadier, Niculaie, cu care schimbăse postul. Multă vreme acesta l-a ocolit, fiindcă unii îi băgaseră în cap că Duță o face pe-al dracului, ca să ajungă maistru de secție. Omul îl evita, iar cînd trebuiau să fie laolaltă la ședințe, îi ocolea privirea. Pînă cînd, într-o seară, Duță l-a luat deoparte și i-a spus : „Dumneata degeaba ai necaz pe mine, nea Niculaie“. Dacă l-ai pune pe Duță să-ți povestească scena asta, iese palidă

din punct de vedere artistic. Ce să-i faci, Duță nu e gazetar, așa că dați-mi voie să vă povestesc eu cum s-a întâmplat, deși n-am fost de față...

Era tot într-o seară. Poate că e o întâmplare, sau poate că nu e, fiindcă — și de asta sînt sigur — după sfîrșitul unei zile de muncă, oamenii sînt mai apropiați unul de altul. Era deci tot într-o seară. Duță l-a așteptat pe Niculaie și i s-a adresat întocmai cu cuvintele de mai sus : „Dumneata degeaba ești su-părat pe mine, nea Niculaie, dar n-ai dreptate“.

Celălalt tăcu.

— Eu știu la ce te gîndești. Ești om bătrîn, poate ai un copil de vîrsta mea, și-ți vine greu ca unul tînăr să-ncearce să-ți dea sfaturi...

Celălalt răspunse cu greu :

— Nu, nu e asta ! Apoi adăugă, încet : Sau nu e numai asta.

— Crede-mă că m-am gîndit mult — continuă Duță. — Dar n-am putut proceda altfel. Vezi, noi nu ne aparținem numai nouă, ci și unei cauze mai presus de noi.

— Știu că așa trebuie. Și-mi dau seama acum, ascultîndu-te, că tu ești curat la suflet. Dar înțelege-mă, Vasile, nu tineretea ta mă supără. Nu asta. Ci faptul că oamenii din brigadă zic între ei : „ăsta nu e cum a fost celălalt“...

— Nu zic așa, nea Niculaie.

— Ei nu zic, dar gîndesc așa. O simt eu din privirile lor.

— Nici privirile lor nu zic asta. Ți se pare dumitale.

— Să fie chiar numai o părere a mea ? Dar, la sfîrșitul vieții, dacă ai o asemenea părere despre tine, chiar greșită, este o înfringere...

— Nu ai dreptate — protestă Duță. Așa vorbesc numai cei slabi. Dar dum-neata ești puternic. Căci dacă n-ai fi fost om puternic, nu ți-aș fi propus să schimbăm posturile. În sinea dumitale ai înțeles că așa e mai bine pentru amîndouă brigăzile, pentru schelă. Că dacă așa ar face toți oamenii, s-ar schimba ceva în lumea asta, ceva foarte important...

— Într-adevăr, asta am înțeles.

— Și asta... înseamnă putere.

Vedeți — încheie însoțitorul meu — cît de complexă și de complicată sub raport omenesc e o asemenea acțiune, pe care noi o notăm laconic în ziar : brigadierul Vasile Duță a preluat o brigadă rămasă în urmă. Dar vă spun, probabil, un lucru banal !

A scultîndu-l pe însoțitorul meu, continuam să gîndesc în sinea mea : „Curios. Oricît ar părea de ciudat, nici unul din sistemele morale din trecut nu poate justifica un asemenea act ca trecerea voluntară a cuiva la o muncă mai dificilă, fără răsplată, pe baza unui principiu clar și atotcuprinzător. Numai paleative : «compasiune pentru cel necăjit», «motive umanitare», «interese materiale», «amicizie» etc. Adică, te ajut «fiindcă sîntem oameni», «mi-e milă de tine», «mi-ești prieten», «ai să mă răsplătești și tu» etc. Și aceasta, pentru simplul motiv că nu putea exista teoria unui act care, într-o societate bazată pe adversitatea oamenilor, era cu totul de neconceput. Aici, ajutorul dat semenului, fără pretenție de răsplată, se confunda cu caritatea față de cei neputincioși — săraci, văduve, bolnavi sau copii —, cu actul gratuit al jertfei de sine, sau cu prostia. În genere, conform acestor sisteme, omul sănătos, apt de muncă, suficient de cinstit, care merge la biserică și e sătul, nu mai are nevoie de nici un ajutor dinafară din partea societății. De ce ? Fiindcă nici unul din aceste sisteme nu privea societatea ca o imensă operă de colaborare în muncă și în creație a oamenilor. Munca propriu-zisă, munca adevărată, la cîmp, în ateliere, apoi în fabrici — e drept, proclamată de unii ca o datorie, chiar sfîntă — era de fapt disprețuită de teoreticieni, fiind considerată ca o ocupație inferioară. De aceea, numai morala comunistă, ca expresie mai întîia a unei clase și apoi a unei lumi, prin excelență a muncii — a unei clase și apoi a unei lumi care și-a cucerit dreptul la existență demnă prin solidaritate — a ridicat munca și colectivismul la rang de principiu universal valabil. Și numai prin prisma acestei morale, un act omenesc atît de elementar nu numai că-și găsește o justificare, dar este de datorie fiecăruia să-l îndeplinească. «Toți pentru unul și unul pentru toți», sau «Fii fericit prin fericirea altora», iată principiile fundamentale, prin care toate celelalte virtuți prevăzute în codul moral, adiacente acestora, leagă omul și societatea într-un tot armonios“.

Cînd am ajuns la sondă ploua potolit. Sondorii din echipa de intervenții, echipați cu pufoaice și pelerine cauciucate lungi, executau operația obișnuită a extragerii tubingului din puț. Așa e în petrol, la orice oră, pe orice vreme, lucrul nu contenește. Zgomot cadențat de fiare. S-aud comenzi.

Venim mai aproape. Figurile oamenilor se disting mai bine. Pe platformă, un om înalt, în pelerină de ploaie, dă dispoziții scurte:

— Adă cheia. Nu asta, ailaltă. Pune cleștele. Lovește aici. Nu așa, cu dreapta. Mai tare.

Tovarășul meu rămîne uimit.

— Păi asta e nea Niculaie! Ce caută aici? A revenit? Sau am greșit sonda?

Nu, sonda n-am greșit-o. E fosta echipă a lui nea Niculaie, pe care o dirijează tot nea Niculaie.

Omul cu pelerina de ploaie se-ntoarce spre noi:

— Pe cine căutați?

— Sîntem de la ziar și-avem treabă cu tovarășul Duță.

— Tovarășul Duță nu e aici.

Toți trei rămînem nemișcați și nu zicem nimic. Dar fiecare din noi știe la ceea ce se gîndesc ceilalți. Pe noi ne intrigă prezența lui Niculaie. Dar ne e penibil — nu știu din ce cauză — să-l întrebăm direct. Niculaie știe că ne miră prezența lui, dar îi vine greu să ne explice. Cineva trebuie să rupă această tăcere grea. S-ar putea ocoli, în clasicul mod, aducînd vorba despre vreme. S-ar putea, dar mici unul din noi nu vrea acest lucru. Simțim aceasta, privindu-ne în ochi.

Omul în pelerină se decide primul:

— Dacă aveți ceva cu el, puteți să-mi spuneți mie. Eu sînt aici în trecere. Brigada mea lucrează la o sondă vecină. Dar m-a rugat Duță, ca, în lipsa lui (acum e plecat într-un schimb de experiență la Moreni), să am grijă și de oamenii lui. Așa obișnuim noi. Dacă miine, de pildă, am treabă eu undeva, sau sînt bolnav, are el grijă de brigada mea...

— Spuneți-i, vă rog, dacă-l vedeți, că l-au căutat niște tovarăși de la ziar — vorbi însoțitorul meu.

— Am să-i spun.

— Și trimiteți-i salutări de la un tovarăș din Tîrgoviște. Știe el despre cine e vorba.

— Am să-i spun, chiar astă seară la operativă.

— Spor la lucru!

— Mergeți sănătoși, tovarăși!

Omul în pelerină rămase în urma noastră, învăluit de ceață ca un marinăr pe coverta unui vapor ce se depărtează în larg. Începu să plouă mărunț și des. Însoțitorul meu exclamă supărat:

— Poftim! Am făcut atîta drum degeaba!

Am continuat să mergem în tăcere multă vreme, pe cărarea ce cobora șerpuind printre arbori. Aș fi vrut să-i răspund, dar ezitam, fiindcă mi se părea prea complicat să-i explic întreaga serie de reflecții ce-mi trecuseră prin minte cu privire la relațiile dintre cei doi brigadieri, la deosebita semnificație omească ce o vădea prezența, la acea sondă, a omului în pelerină, care m-a bucurat mai mult decît dacă m-aș fi întîlnit cu Vasile Duță, pentru care totuși străbătusem atîta drum. În cele din urmă, biruindu-mi ezitarea, am rostit:

— Ba nu, cituși de puțin...

— Ce spuneți? — făcu celălalt uimit.

— Spun că n-am venit degeaba!

În fața noastră era iarăși arborele uriaș cu crengile înfipte în cer.

***

„Fii fericit prin fericirea altora“ este legea simplă care începe să armonizeze viața oamenilor în societate și a popoarelor, așa cum gravitația leagă stelele în imense galaxii.

***

A doua zi am citit în „Flamura Prahovei“ răspunsul lui Duță la scrisoarea lui Iasar Gadjev.

Vasile Nicorovici